

Śląskie antologie medialne. Głos po lekturze książek: *Język w internecie. Antologia* pod redakcją Małgorzaty Kity i Iwony Loewe (Katowice 2016, 242 s.) oraz *Język w telewizji. Antologia* pod redakcją Małgorzaty Kity i Iwony Loewe (Katowice 2016, 254 s.)

W 2016 roku nakładem Wydawnictwa Uniwersytetu Śląskiego pod redakcją naukową Małgorzaty Kity i Iwony Loewe ukazały się dwie antologie artykułów będących omówieniem zagadnień związanych kolejno z internetem i telewizją. W intencji Redaktorek obie antologie są uszczegółowieniem poprzedniej ich publikacji pt. *Język w mediach. Antologia* (KITA, LOEWE, red., 2012). Dopełnieniem zaś serii medialnej ma być, planowana na rok 2017, publikacja antologii tekstów radiowych i prasowych.

Za pomysł stworzenia antologii medialnej i jego szybką realizację (po dwa tomy w każdym roku) należą się słowa uznania. W ten sposób śląska publikacja udanie dołącza do innych wartościowych zbiorów tekstów, jak lubelska seria pt. „Współczesna Polszczyzna. Wybór opracowań” (Lublin 2003–2011) pod redakcją Jerzego Bartmińskiego, Joanny Szadury, Stanisławy Niebrzegowskiej-Bartmińskiej, Marty Nowosad-Bakalarczyk (BARTMIŃSKI, SZADURA, red., 2003; BARTMIŃSKI, red., 2004; BARTMIŃSKI, NIEBRZEGOWSKA-BARTMIŃSKA, SZADURA, red., 2004; BARTMIŃSKI, NIEBRZEGOWSKA-BARTMIŃSKA, red., 2004a; BARTMIŃSKI, NIEBRZEGOWSKA-BARTMIŃSKA, red., 2004b; BARTMIŃSKI, NOWOSAD-BAKALARCZYK [2011]) czy seria genologiczna pt. „Zagadnienia i Problemy Współczesnej Genologii” (Warszawa 2007–2009) pod redakcją Romualda Cudaka i Danuty Ostaszewskiej (OSTASZEWSKA, CUDAK, red., 2007; OSTASZEWSKA, CUDAK, red., 2008; CUDAK, red., 2009). Walorem tego typu opracowań (nie mniej istotnym od wartości poznawczej poszczególnych artykułów) jest próba zgromadzenia rozproszonej, a niekiedy fragmentarycznej wiedzy w zwartej publikacji, a przez to stworzenie perspektywicznego oglądu dotychczasowych dokonań i wyznaczenie nowych kierunków badawczych lub zachęta do uzupełnienia braków.

Wyzwaniem dla redaktorów antologii jest zawsze odpowiedni dobór tekstów. Łatwo narazić się na zarzut pominięcia jakiegoś opracowania. Redaktorki recenzowanych tomów przyjęły – właściwie tego typu publikacjom – założenie reprezentatywności w doborze artykułów. Za „reprezentatywny” uważają tekst, „który ma znaczenie poznawcze, metodyczne, precyzujące, egzemplifikacyjne w odniesieniu do danego medium z perspektywy nauk humanistycznych” (*Wstęp*, s. 7). Oprócz kryterium reprezentatywności, o wyborze tekstów, a właściwie o ograniczeniu ich liczby do szesnastu (w każdej z antologii), decydowało kryterium użyteczności. Teksty zostały tak dobrane, by mogły być wykorzystane w dydaktyce akademickiej. Liczba tekstów umożliwia takie rozłożenie ich lektury w czasie, by profesor mógł je opracować wraz ze studentami w ciągu jednego semestru. Także układ artykułów – od zagadnień ogólnych po szczegółowe, od ujęć teoretycznych po analityczne – z powodzeniem sprawdzi się w kształceniu akademickim. Gdyby jednak student czy badacz chciał dotrzeć do innych opracowań, może sięgnąć do wskazówek bibliograficznych dołączonych do tekstów wprowadzających (Małgorzaty Kity: *Język w internecie. Rozpoznanie stanu wiedzy* oraz Iwony Loewe: *Język w telewizji*) lub też, jak sugerują Redaktorki antologii, do

opisów bibliograficznych poszczególnych mass mediów umieszczonych w opracowaniu *Style współczesnej polszczyzny. Przewodnik po stylistyce polskiej* (MALINOWSKA, NOCŃ, ŻYDEK-BEDNARCZUK, red., 2013). Choć Redaktorki uzasadniają brak bibliografii tekstów naukowych poświęconych mediom, to jednak w przypadku kolejnego wydania antologii warto byłoby pomyśleć o zamieszczeniu uaktualnionej literatury przedmiotu, przyrost bowiem liczby publikacji dotyczących mediów (zwłaszcza internetu) jest znaczny.

O wymiarze (a zarazem walorze) dydaktycznym śląskiej antologii medialnej świadczy zaprojektowany przez Redaktorki tomu czytelnik: „Tymi dla wybranych tekstów są odbiorcy zainteresowani w jakimkolwiek stopniu (adept, badacz, słuchacz, student) poglądami językoznawców, komunikologów, medioznawców, mediolingwistów, kulturoznawców” (*Wstęp*, s. 7).

Antologie zyskują dodatkową wartość wówczas, gdy – poza dokumentacją stanu badań – służą czytelnikowi za przewodnik po wybranych zagadnieniach i problemach. Funkcją bycia przewodnikiem w wieloaspektowym studiowaniu języka mediów – internetowego i telewizyjnego – niewątpliwie pełnią recenzowane wybory tekstów. W obu publikacjach zarówno zarejestrowano obecne refleksje metodologiczne oraz teoretyczne, jak i udokumentowano wyniki podejmowanych badań nad konkretnym materiałem medialnym. Staranny i przemyślany jest pod tym względem dobór artykułów do obu antologii. Już wspomniane teksty wprowadzające Redaktorek antologii dają czytelnikowi możliwość przeglądu stanowisk i tendencji obecnych w dotychczasowych badaniach nad językiem w internecie oraz nad językiem w telewizji. Do tomu poświęconego językowi w internecie zostały wybrane teksty z lat 2004–2014, a do antologii telewizyjnej – teksty z lat 1985–2013. Zamieszczenie starszych opracowań dotyczących telewizji jest uzasadnione nie tylko starszeństwem telewizji jako przekaznika, ale także i faktem, że analizowane zagadnienia (w przypadku artykułu Adama Ropy z 1985 roku. *O języku pisanym w telewizji*) dotyczą także telewizji współczesnej.

Dekada badań nad językiem internetu udokumentowana w antologii *Język w internecie* daje czytelnikowi sposobność śledzenia zmagania uczonych nad wypracowaniem metod analiz przekazu internetowego. Agnieszka Ogonowska i Bogusław Skowronek w wydrukowanym w 2005 roku artykule podjęli trud opracowania nowego sposobu badania języka w tekstach medialnych, wykorzystując metodologie lingwistyczne. Stanisław Gajda w opublikowanym w 2010 roku artykule dostrzegł z kolei możliwość wykorzystania dotychczasowych pojęć i instrumentarium subdyscyplin językoznawczych w badaniach nad komunikacją nowomedią, ale także wskazał na konieczność wypracowania nowych kategorii pojęciowych e-komunikacji. Dopełnieniem rozważań metodologicznych są artykuły Bożeny Witosz (z 2009 roku) oraz Urszuli Żydek-Bednarczuk (z 2013 roku) dotyczące sposobu rozumienia *hipertekstu* w odniesieniu do pojęcia tekstu funkcjonującego w lingwistyce tekstu. Redaktorki tomu celowo umieściły oba opracowania prezentujące odmienne stanowiska, by czytelnik sam rozstrzygnął – według swoich potrzeb – która propozycja go przekonała (*Język w internecie, Wstęp*, s. 8). To bardzo dobra decyzja, stwarzająca – zwłaszcza młodemu badaczowi – możliwość samodzielnego i krytycznego podejścia do problemu metodologicznego.

Oprócz artykułów dotyczących refleksji metodologicznych w antologii znajdujemy propozycje analiz gatunków dyskursu internetowego – tekst o blogu Grażyny Stachyry i o mikroblogu Przemysława Szewsa. Zgodnie z tytułem antologii *Język w internecie*, dominują w niej artykuły lingwistów poświęcone różnym zagadnieniom komunikacji językowej. Są to:

artykuł Barbary Czopek-Kopciuch, który jest próbą ustalenia pozycji i statusu nicka wśród antroponimów, tekst Małgorzaty Kuruc o akronimach, a także opracowanie Zbigniewa Grenia o środkach językowych wykorzystywanych do zabaw w dyskusjach internetowych. Z kolei Dorota Suska poświęca swój tekst problemowi kultury języka w internecie. O roli internetu w rozwoju polszczyzny traktuje artykuł Jana Grzeni (zamieszczony w pierwszej części książki). Zagadnienia komunikacji językowej obecne są ponadto w tekstach: Elizy Grzelak – o wpływie technologii na sposób komunikowania się w przestrzeni wirtualnej oraz Aliny Naruszewicz-Duchlińskiej piszącej o negatywnych zjawiskach komunikacyjnych typu: *trolling*, *flaming*, *hating*. Problematykę komunikacji w internecie uzupełniają opracowania Małgorzaty Latoch-Zielińskiej i Anity Kozak o demotywatorach (to rodzaj tekstów językowo-wizualnych) – nowej formie komunikacji internetowej, oraz Krystyny Gąsiorek, która analizuje językowe sposoby osvajania nowoczesnych środków technicznych.

Z kolei w antologii *Język w telewizji* układ tekstów, zwłaszcza w części drugiej, „odpowiada obrazowi strumienia programowego współczesnej telewizji” (*Język w telewizji, Wstęp*, s. 8). Redaktorki zadbały, by każda z części strumienia programowego (to znaczy: właściwe widowiska telewizyjne, pasmo komercyjne i pasmo autotematyczne) miała swoją reprezentację tekstową. Podobnie jak w antologii internetowej, tak i w tej telewizyjnej pierwszą część tworzą artykuły poświęcone problematyce ogólnej. Tom otwiera tekst Artura Rejtera będący historycznojęzykową refleksją nad komunikacją medialną. Artykuł niezwykle potrzebny, ukazujący początki badań nad językiem mediów, zwracający uwagę na pewną mało uświadamianą oczywistość, że studia nad komunikacją medialną nie rozpoczęły się wraz z nastaniem ery internetu. W części ogólnej znajdują się także artykuły Anny Wosik oraz Iwony Loewe dotyczące przeszłości i teraźniejszości telewizji. W pierwszym z tekstów poruszono kwestię wpływu globalizacji na współczesny przekaz telewizyjny; drugi przedstawia analizę telewizji (a zarazem języka telewizji) przez pryzmat osób (twarzy) ją tworzących. Tę grupę tekstów uzupełnia artykuł Macieja Mrozowskiego, w którym autor dokonuje porównawczego zestawienia zawartości programów czterech głównych stacji telewizyjnych w Polsce.

W drugiej części książki znajdują się artykuły uszczegóławiające i egzemplifikujące zagadnienia związane z językiem (w) telewizji. Podobnie jak w antologii internetowej, tak i w recenzowanym tomie zwraca uwagę ujęcie zjawisk z perspektywy lingwistycznej (artykuły: Adama Ropy, Iwony Loewe, Mariusza Kopra, Ewy Szkudlarek-Śmiechowicz, Beaty Grochali), genologicznej (tekst Joanny Szyłko-Kwas) oraz komunikologicznej (opracowania Andrzeja Gwóździa, Agnieszki Mac, Olgi Dąbrowskiej-Cendrowskiej).

W antologii *Język w telewizji* nie zabrakło tekstów poświęconych blokom autotematycznym i komercyjnym obecnym w strumieniu programowym współczesnej telewizji. O różnych aspektach wynikających z obecności reklamy w przekazie telewizyjnym traktują dwa artykuły: pierwszy, Katarzyny Sujkowskiej-Sobisz i Katarzyny Wyrwas, o kategorii nadawcy w reklamie telewizyjnej, i drugi, Jerzego Świątka, o warstwie wizualnej przekazów reklamowych. Z kolei zjawisku autopromocji medialnej i praktykom autopromocyjnym poświęcony jest artykuł Anny Jupowicz-Ginałskiej.

Na zakończenie warto podkreślić staranność opracowania redakcyjnego obu tomów. Artykuły, które znalazły się w śląskiej antologii, w stosunku do wersji znanej z pierwodruków zostały odświeżone i edytorsko uspojnione w obrębie tomu.

Odbiorca śląskiej antologii – adept, badacz, słuchacz, student, w jakimkolwiek stopniu zainteresowany poglądami językoznawców, komunikologów, medioznawców, medioligwistów czy kulturoznawców – znajdzie w lekturze tekstów zaproponowanych przez Redaktorki tomu pomoc i zachętę do studiowania oraz badania różnych aspektów języka w mediach.

Literatura

- BARTMIŃSKI J., red., 2004: *Programy dydaktyczne. Bibliografia. Etykieta językowa*. Lublin.
- BARTMIŃSKI J., NIEBRZEGOWSKA-BARTMIŃSKA S., red., 2004a: *Tekstologia*. Cz.1. Lublin.
- BARTMIŃSKI J., NIEBRZEGOWSKA-BARTMIŃSKA S., red., 2004b: *Tekstologia*. Cz.2. Lublin.
- BARTMIŃSKI J., NIEBRZEGOWSKA-BARTMIŃSKA S., SZADURA J., red., 2004: *Akty i gatunki mowy*. Lublin.
- BARTMIŃSKI J., NOWOSAD-BAKALARCZYK M., red., 2003: *Części mowy*. Lublin.
- BARTMIŃSKI J., NOWOSAD-BAKALARCZYK M., red., [2011]: *Prozodia, fonetyka, fonologia*. Lublin.
- BARTMIŃSKI J., SZADURA J., red., 2003: *Warianty języka*. Lublin.
- CUDAŁ R., red., 2009: *Polska genologia*. Warszawa.
- KITA M., LOEWE I., red., 2012: *Język w mediach. Antologia*. Katowice.
- MALINOWSKA E., NOCÓŃ J., ŻYDEK-BEDNARCZUK U., red., 2013: *Style współczesnej polszczyzny. Przewodnik po stylistyce polskiej*. Kraków.
- OSTASZEWSKA D., CUDAŁ R., red., 2007: *Polska genologia literacka*. Warszawa.
- OSTASZEWSKA D., CUDAŁ R., red., 2008: *Polska genologia lingwistyczna*. Warszawa.